

Kierunek: inteligentne specjalizacje – priorytety wspierania rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej w latach 2014–2020

■ ANNA KUCHARCZYK

W latach 2014–2020 Unia Europejska przeznaczy znaczną część swojego budżetu na innowacje. Aby pozyskać te środki, regiony będą musiały zidentyfikować swoje najbardziej obiecujące obszary, w których możliwa byłaby inteligentna specjalizacja i rozwój innowacji.

Obszarami takimi według Komisji Europejskiej mogą być np. klastry, działalność sektorowa i międzysektorowa, środowisko biznesowe przyjazne dla innowacji w sektorze MŚP, ekoinnowacje, innowacje społeczne, rynki o wysokiej wartości dodanej, szczególnie obszary badań naukowych oraz infrastruktura badawcza, centra kompetencji i parki naukowe, uniwersytety oraz digitalna agenda dla Europy, podstawowe technologie wspomagające, przemysły kultury i sektory kreatywne, a także internacjonalizacja funkcji biznesowych, instrumen-

ty inżynierii finansowej oraz innowacyjne zamówienia publiczne. Według założeń nowej polityki Unii Europejskiej koncentracja zasobów na kluczowych priorytetach pozwoli regionom stać się bardziej konkurencyjnymi.

Inteligentna specjalizacja – próba definicji

Pojęcie *inteligentna specjalizacja* oznacza zmaksymalizowanie efektywności wykorzystania posiadanych zasobów regionalnych w celu budowania konkurencyjności regionu. Zasoby danego obszaru z reguły nie są wystarczające do budowania przewagi konkurencyjnej we wszystkich dziedzinach. Dlatego też, zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji, należy alokować je w branżach zidentyfikowanych jako najbardziej obiecujące, wzmacniając jednocześnie ich zdolność innowacyjną. Inteligentna specjalizacja nie jest wyłącznie oparta na innowacjach technologicznych, ale bazuje również na innowacjach społecznych, nowych usługach i procesach oraz na marketingu itp. Wynika to z faktu, iż innowacje mają coraz bardziej złożony i systemowy charakter. Nie opierają się już wyłącznie na badaniach naukowych, ale nierzadko służą rozwiązywaniu konkretnych problemów i są odpowiedzią na popyt i pojawiające się możliwości w otaczającej nas rzeczywistości. Inteligentna specjalizacja ma na celu wykorzystanie potencjału regionów i zaakcentowanie ich specyfiki, w celu uniknięcia powielania identycznych działań.

W koncepcji zwrócono uwagę, na to że inteligentna specjalizacja wymaga zaangażowania kluczowych partnerów, jakimi są władze samorządowe, przedstawiciele gospodar-

EUROPEJSKA POLITYKA SPÓJNOŚCI nadal pozostanie głównym źródłem finansowania wielu inwestycji w Unii Europejskiej w latach 2014–2020, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Będzie ona realizowana poprzez wdrożenie celów *Strategii Europa 2020*, a co się z tym wiąże, poprzez rozwój w regionach inteligentnych specjalizacji.

ki, biznesu oraz środowiska akademickie. Silne regionalne porozumienie pomiędzy obywatelami, biznesem i partiami politycznymi to najlepszy sposób powodzenia tego procesu. Cykl wyborczy i cykl innowacyjny są ze sobą silnie powiązane, dlatego też tak ważna jest równowaga polityczna.

Kontekst zewnętrzny dla rozwoju inteligentnych specjalizacji – stanowisko Komisji Europejskiej

Koncepcja inteligentnych specjalizacji dojrzała w Unii Europejskiej już na długo przed rozpoczęciem obecnego okresu programowania. Jej początki wiążą się z reformą funduszy strukturalnych (pierwszy pakiet Delorsa 1989–1993). Myślą przewodnią reformy stało się zdefiniowanie nowej filozofii zarządzania i wykorzystania funduszy strukturalnych oraz nakierowanie działań na ograniczoną liczbę celów priorytetowych tak, aby dzięki zwiększonym środkom doszło do uruchomienia dynamiki wzrostu w regionach najbardziej zacofanych. Kierunek ten został na-

NAJKRÓCEJ RZECZ UJMUJĄC:
inteligentna specjalizacja to podejście promujące wydajne, efektywne i synergiczne użycie publicznych pieniędzy w celu budowania innowacyjnej konkurencyjności regionów.

stępnie przeniesiony na rozwiązania europejskiej polityki spójności na lata 2014–2020.

W swojej obecnej formie idea inteligentnej specjalizacji regionów pojawiła się w 2010 r. w związku ze strategią **Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu**. Wyznacza ona kierunek, w którym mają podążać regiony Unii Europejskiej w zbliżającej się perspektywie finansowania 2014–2020. *Strategia Europa 2020* wytycza merytoryczne ramy dla formułowania inteligentnej specjalizacji na poziomie państw członkowskich i regionów. Inteligentna specjalizacja powiązana jest w szczególności z jednym z trzech głównych priorytetów strategii *Europa 2020*,

tj. z rozwojem inteligentnym, czyli rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, jako siły napędowej rozwoju społeczno-gospodarczego Europy.

Inteligentna specjalizacja wpisuje się również w inicjatywę **Unia innowacji**, która jest jedną z siedmiu inicjatyw *Strategii Europa 2020* i stworzona została z myślą o absorpcji około 3 proc. unijnego PKB, przeznaczonego na badania i rozwój. To też element realizacji jednego z jedenastu celów tematycznych zaproponowanych przez Komisję Europejską w *Strategii Europa 2020*, a mianowicie: wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji. Zgodnie z zapisami *Strategii Europa 2020 – Unia innowacji* to projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy w całej Unii. Inicjatywa ta zakłada włączenie w cykl innowacji wszystkich podmiotów z sektora publicznego, prywatnego, gospodarki społecznej oraz obywateli, ze wszystkich regionów Unii Europejskiej, pozwalając każdemu z nich skupić się na własnych mocnych stronach.

Kolejnym krokiem w kierunku praktycznej implementacji koncepcji inteligentnej specjalizacji na gruncie polityki spójności było przedstawienie przez Komisję Europejską pakietu legislacyjnego na lata 2014–2020 (6 października 2011 r.), który składał się z następujących projektów rozporządzeń:

- 1) rozporządzenie podstawowe/ogólne, ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybołówstwa (EFRM),
- 2) rozporządzenie dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- 3) rozporządzenie dot. Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS),
- 4) rozporządzenie dot. Funduszu Spójności,
- 5) rozporządzenie dot. Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT),
- 6) rozporządzenie dot. Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Spośród ww. dokumentów znaczenie innowacji, rozwoju technologicznego oraz badań naukowych zostało podkreślone w rozporządzeniu dotyczącym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (art. 3 oraz 5), a kontekst inteligentnej specjalizacji określono również w tzw. rozporządzeniu ogólnym. W projekcie rozporządzenia ustanawiającego wspólne przepisy dla funduszy UE zapisano, iż: aby przyczynić się do unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz by zrealizować zadania dotyczące poszczególnych funduszy zgodnie z ich celami określonymi w traktatach, w tym celami spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, nale-

11 CELÓW POLITYKI SPÓJNOŚCI 2014–2020

EFRR	EFS	FS	Cel tematyczny funduszy 2014–2020
			1. Wspieranie badań, rozwoju technologicznego i innowacji.
			2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych.
			3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (EFMR).
			4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.
			5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
			6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.
			7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej.
			8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.
			9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.
			10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.
			11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.

Źródło: Opracowanie własne

ży skoncentrować wsparcie z EFSI na ograniczonej liczbie wspólnych celów tematycznych. W dalszej części zaś wskazano 11 celów, w ramach których koncentrować się będzie polityka spójności 2014–2020.

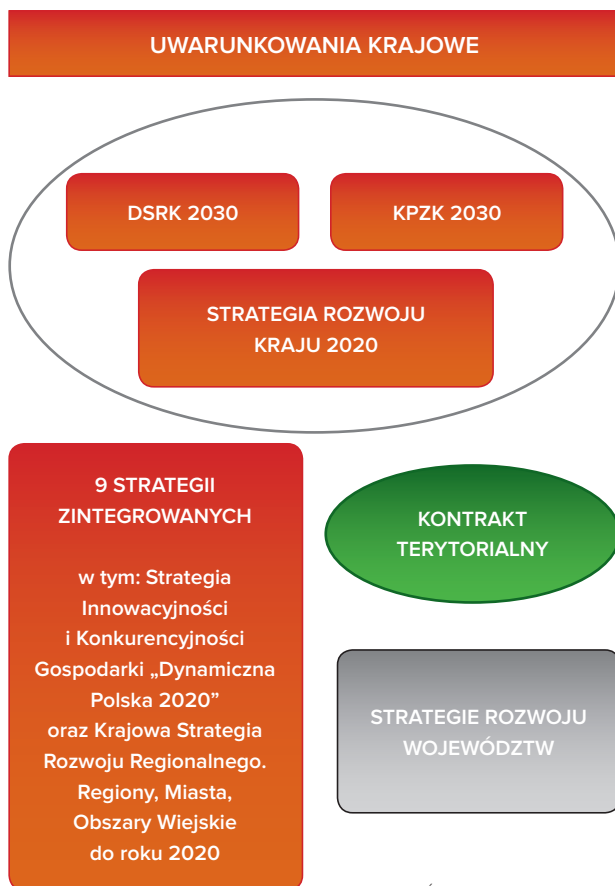
Co do zasady inteligentne specjalizacje odnoszą się do celu tematycznego pierwszego, choć w procesie programowania absorpcji funduszy UE niektóre instytucje zarządzające umieszczają preferencje w dostępie do finansowania dla inicjatyw wpisujących się w inteligentne specjalizacje również w ramach innych celów tematycznych, np. celu trzeciego.

Komisja Europejska, przygotowawszy ramy prawne koncepcji inteligentnych specjalizacji, opracowała również inne dokumenty, jak np. przewodniki metodyczne, opisujące właściwe podejście do procesu wyłaniania inteligentnych specjalizacji w regionach. Praktyczne przedstawienie przedmiotowego zagadnienia okazało się niezbędne dla władz regionalnych, które stanęły przed wyzwaniem programowania zupełnie nowej jakości wsparcia unijnego na lata 2014–2020. Sposób, w jaki powiązać inteligentne specjalizacje z trwałym i inteligentnym wzrostem gospodarczym, został przedstawiony w przewodniku *Łącząc inteligentny i zrównoważony wzrost poprzez inteligentne specjalizacje* (*Connecting Smart and Sustainable Growth*

through Smart Specialisation, European Commission, 2012A). Natomiast w *Przewodniku do badawczych i innowacyjnych strategii inteligentnej specjalizacji* (*Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations – RIS3*, European Commission, 2012B) opisano m.in. kontekst merytoryczny oraz projektowanie strategii inteligentnych specjalizacji. Przewodnik zawiera wytyczne metodologiczne dla decydentów politycznych i organów wykonawczych, w jaki sposób wyobrazić sobie projekt i wdrożenie regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji. Jego autorzy podkreślają, iż nie wyczerpuje on tematu inteligentnych specjalizacji i wraz z rozwojem i ewaluowaniem koncepcji będzie on systematycznie aktualizowany. Aby wspierać działania krajów członkowskich w zakresie opracowania i wdrożenia strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, Komisja Europejska w 2011 r. utworzyła Platformę Inteligentnej Specjalizacji.

UKŁAD DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH

Źródło: Opracowanie własne

Głównym celem platformy jest popularyzacja koncepcji inteligentnej specjalizacji i wspieranie państw członkowskich w budowaniu strategii w tym zakresie. Platforma ta skupia doświadczenia uniwersytetów, ośrodków badawczych, władz regionalnych, przedsiębiorstw i służb Komisji Europejskiej, które mogą być pomocne przy określaniu potrzeb, silnych punktów i możliwości regionów. Odbyna się to m. in. poprzez wymianę doświadczeń i wiedzy (np. podczas seminariów w krajach członkowskich), gromadzenie „dobrych praktyk” oraz udostępnianie wskazówek metodologicznych. Do wspólnych prac w ramach Platformy Inteligentnej Specjalizacji można przystąpić, rejestrując się na stronie internetowej <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>. Rejestracja na platformie jest otwarta dla wszystkich regionów UE i państw członkowskich.

Uwarunkowania krajowe kształtowania inteligentnych specjalizacji

W ślad za zapisami dokumentów europejskich koncept inteligentnej specjalizacji został przeniesiony na grunt polski (poziom krajowy i regionalny) w pakiecie najważniejszych rządowych dokumentów strategicznych do roku 2020 i 2030. Odniesienia do innowacyjności polskiej gospodarki zostały zawarte, m.in. w dokumencie: **Polska 2030**.

Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju. Wskazano w nim, iż realizacji celu głównego strategii, którym jest poprawa jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju, służyć ma przede wszystkim podjęcie działań w trzech obszarach zadaniowych: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji) nastawiony jest na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych na wzroście kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność. W strategii podkreślono również, iż aby zrealizować obrany cel należy osiągnąć wzrost inwestycji publicznych, nakładów na naukę, badania, kulturę, zdrowie – przy zmniejszeniu skali transferów społecznych.

Kolejnym dokumentem rządowym, ważnym z punktu widzenia programowania interwencji UE na lata 2014–2020, w którym odnajdujemy nawiązania do koncepcji inteligentnej specjalizacji, jest **Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030**. Najbardziej akcentują to zagadnienie dwa spośród sześciu celów KPZK 2030: cel 1. – Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków

miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności oraz cel 2. – Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Jak czytamy w KPZK 2030: Realizacja jednego z podstawowych celów rozwojowych Polski w perspektywie dwudziestu lat – podnoszenie konkurencyjności gospodarki – w wymiarze przestrzennym oznacza dążenie do efektywnego wykorzystania przestrzennego zagospodarowania kraju. Natomiast zagadnienie spójności terytorialnej powinno być rozumiane jako umożliwienie różnym obszarom kraju wykorzystania własnych potencjałów rozwojowych i zapewnienie największej liczbie ich mieszkańców możliwości udziału w procesach rozwojowych. KPZK 2030 podkreśla również konieczność wspomagania rozwoju specjalizacji terytorialnej w zakresie rolnictwa, przemysłu, gospodarki morskiej i wyspecjalizowanych usług (np. turystycznych, opieki sanatoryjnej, rekreacji) bazujących na potencjale wewnętrznym danego obszaru poprzez instrumenty planistyczne oraz działania

inwestycyjne podejmowane w ramach polityki regionalnej i polityk sektorowych. W szczególności pożądana jest intensyfikacja wykorzystania istniejących instrumentów wspierających rozwój nowych inwestycji, a także wsparcie rozwoju klastrów. Natomiast istotną rolę w wykorzystaniu tych instrumentów powinny pełnić samorządy, zarówno w zakresie wyboru obszarów wymagających wsparcia, jak i szeroko rozumianej promocji oraz tworzenia warunków prawnych i technicznych sprzyjających realizacji nowych inwestycji. Ważną rolę może również odegrać wsparcie klastrów, które w Polsce powstają nie tylko w zakresie wysokich technologii, ale przede wszystkim z zakresu przemysłów tradycyjnych.

Kierunki działań władz krajowych w najbliższych latach określone zostały w **Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo**, której założenia mieszczą się w ramach czasowych okresu programowania Unii Europejskiej 2014–2020. Ze względu na brak w obecnym okresie programowania dokumentu ramowego, takiego jak funkcjonujące w poprzednich latach: *Narodowy Plan Rozwoju* czy *Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia)*, *Strategia Rozwoju Kraju 2020* nabiera szczególnego znaczenia. Wyróżniono w niej trzy obszary strategiczne: I. Sprawne i efektywne państwo, II. Konkurencyjna gospodarka oraz III. Spójność społeczna i terytorialna. Odniesienia do inteligentnej specjalizacji zawarte zostały w obszarze II. W celu II.2. *Wzrost wydajności gospodarki*: zapisano, iż: aby zdążyć w kierunku skoku cywilizacyjnego, zakłada się odchodzenie od dotychczasowej struktury gospodarki do takiej, która będzie gospodarką opartą na wiedzy. (...) Przykładem aktywnej polityki państwa będzie między innymi wspieranie najbardziej in-

nowacyjnych oraz wykazujących najwyższy potencjał rozwoju polskich klastrów, które są w stanie tworzyć wysoko konkurencyjne produkty i usługi, stanowiące polskie oraz europejskie specjalności eksportowe. (...) Najważniejszym zadaniem w nadchodzących latach będzie dokonanie zmian w strukturze gospodarki, tak by w sektorze produkcji dominowały przemysły, które stosują zaawansowane technologie, wykorzystują najnowsze osiągnięcia mikroelektroniki, inżynierii materiałowej czy informatyki. Duże znaczenie będzie mieć również rozwinięcie i wykorzystywanie ITC we wszystkich sektorach/branżach gospodarki.(...) Jednym z podstawowych działań będzie wzmacnianie lokalnych potencjałów i tzw. inteligentnych specjalizacji przez instytucje otoczenia biznesu (IOB), w szczególności wspieranie powstawania i rozwoju nowych technologicznych firm. Do konceptu inteligentnych specjalizacji nawiązuje również cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, w którym zaakcentowano konieczność szerokiego postrzegania innowacji, nie tylko w wymiarze technologicznym i produktowym, ale także organizacyjnym, procesowym, marketingowym, w tym również w sektorze usług, a także tworzenie warunków do ich wprowadzania w przedsiębiorstwach i budowania w ten sposób silnej pozycji konkurencyjnej – na rynku polskim, europejskim i globalnym. Ma to nastąpić dzięki wzmocnieniu publicznych systemów badań naukowych i innowacji, zapewnieniu sprzyjającego otoczenia regulacyjnego, wspieraniu rozwoju instrumentów finansowania, koncentracji finansowania na zadaniach projakościowych w zakresie szkolnictwa wyższego i instytucjach badawczych prowadzonych na najwyższym poziomie oraz stworzeniu atrakcyjnych perspektyw edukacji, kształcenia zawodowego i kariery. W kontekście terytorializacji inteligentnych specjalizacji zapisano, iż innowacje koncentrować się będą głównie w ośrodkach miejskich charakteryzujących się odpowiednim potencjałem wiedzy, nauki i gospodarki, wśród których najważniejszą rolę odegra Warszawa. Pozostałe ośrodki regionalne i ważniejsze miasta rozwijać będą swoje specjalizacje oparte na lokalnych potencjałach wzmacnianych częstokroć inwestycjami zagranicznymi. Inwestycje w bazę dydaktyczną stworzą warunki do wzmacniania potencjałów regionalnych, sprzyjając rozwojowi kapitału ludzkiego, a tym samym innowacyjności i kreatywności. Uzupełnieniem wyżej przytoczonych założeń są zapisy celu II. 4. Rozwój kapitału ludzkiego, w którym założono szerokie spectrum działań dla zapewnienia wykwalifikowanych kadr dla inteligentnej specjalizacji. *Strategia Rozwoju Kraju 2020* zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań, wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych, a co za tym idzie dostrzega rolę samorządu terytorialnego i innych podmiotów w dynamizacji rozwoju regionów i kraju. W okresie do 2020 r. akcent strategiczny zostanie położony w głównej mierze na wzmacnianie potencjałów, które w przyszłości zagwarantują długofalowy rozwój, a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedziny, w których występują największe deficyty.

Realizacji celów rozwojowych *Strategii Rozwoju Kraju 2020* służyć ma dziewięć strategii zintegrowanych:

1. Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SIEG) „Dynamiczna Polska 2020” (Ministerstwo Gospodarki, przyjęta przez Radę Ministrów 13 lutego 2013 r.);
2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przyjęta przez Radę Ministrów 26 marca 2013 r.);
3. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. z perspektywą do 2030 r. (Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, przyjęta przez Radę Ministrów 22 stycznia 2013 r.);
4. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r. (Ministerstwo Gospodarki, przyjęta przez Radę Ministrów 15 kwietnia 2014 r.);
5. Strategia Sprawne Państwo 2020 (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, przyjęta przez Radę Ministrów 12 lutego 2013 r.);
6. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, przyjęta przez Radę Ministrów 18 czerwca 2013 r.);
7. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.);
8. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012–2020 (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przyjęta przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2012 r.);
9. Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (Ministerstwo Obrony Narodowej, przyjęta przez Radę Ministrów 9 kwietnia 2013 r.);

spośród których najważniejsze znaczenie dla rozwoju inteligentnej specjalizacji ma Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (KSRR) 2010–2020 oraz *Strategia Innowacyjności i Konkurencyjności Gospodarki* (SIEG).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (KSRR) jest dokumentem określającym cele i sposób prowadzenia polityki rozwoju kraju w ujęciu regionalnym (wojewódzkim). Wyznacza ona cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze terytorialnym, określa rolę regionów w tym procesie oraz zasady koordynacji działań rozwojowych realizowanych przez różne podmioty publiczne. Celem strategicznym KSRR do 2020 jest: efektywne wykorzystywanie specyficznych re-

gionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Jego realizacji mają służyć cele szczegółowe: ■ I. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów ■ II. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych oraz ■ III. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia ta została przyjęta w 2010 r., a więc wówczas, gdy koncepcja inteligentnej specjalizacji dopiero nabierała kształtu, jednak w KSRR wyraźnie widoczne jest podejście właściwe dla rozwijania inteligentnej specjalizacji regionalnej. Jak czytamy w ww. dokumencie: *Duże znaczenie dla rozprzestrzeniania procesów rozwoju ma wykorzystywanie specjalizacji terytorialnej i pogłębianie specjalizacji społeczno-gospodarczej decydującej o przewadze konkurencyjnej danego obszaru. Rozwijanie korzystnych gospodarczo specjalizacji regionalnych jest jednym z najważniejszych czynników konkurencyjności danego terytorium. Konieczne jest stymulowanie możliwości lokalizacji inwestycji bazującej na regionalnych zasobach ludzkich, naukowych, surowcowych. Działania wspierające inteligentne specjalizacje regionalne to m.in. rozbudowa i modernizacja infrastruktury bezpośrednio służącej lokalizacji inwestycji, realizacja programów rozwoju pożądanych umiejętności zawodowych wśród mieszkańców danego regionu czy wsparcie lokalizacji w regionach nowych inwestycji przedsiębiorstw w sferach powiązanych z rozwijaną specjalizacją.*

Innowacje najszybciej rozwijają się w największych ośrodkach miejskich w kraju, dlatego też konieczna jest kooperacja pomiędzy nimi a mniejszymi miejscowościami. Jak stanowi KSRR: *Potencjały rozwojowe występują w każdym regionie i stanowią zasoby endogeniczne, jednak wiele z nich wymaga wzmocnienia. W kreowaniu wzrostu i zatrudnienia ważną rolę odgrywają także czynniki, które mogą zostać przyciągnięte z zewnątrz, takie jak wyspecjalizowane zasoby ludzkie, innowacje, czy kapitał finansowy. Czynniki zewnętrzne uzupełniają potencjały endogeniczne (m.in. kapitał społeczny, kulturowy, innowacyjny), a ich właściwe wykorzystanie przyczynia się do rozwoju danego terytorium. W dalszej części strategii czytamy, iż: duże znaczenie dla rozprzestrzeniania procesów rozwoju ma wykorzystywanie specyfiki terytorialnej i pogłębianie specjalizacji społeczno-gospodarczej decydującej o przewadze komparatywnej danego obszaru. (...) Rozwijanie korzystnych gospodarczo specjalizacji regionalnych bądź lokalnych jest jednym z najważniejszych czynników konkurencyjności danego terytorium.*

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego pokazuje zasadność określenia inteligentnych specjalizacji regionalnych, gdyż dzięki ich wyborowi oraz wsparciu ich rozwoju poszczególne regiony będą mogły wyróżnić się na tle pozostałych i być bardziej konkurencyjnymi w konkretnych dziedzinach.

Kolejną strategią, w której wyraźnie zaznacza się konieczność podejmowania działań w ramach kształtowania inteligentnej specjalizacji jest **Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SIEG) „Dynamiczna Polska 2020”**.

Celem głównym określonym w SIEG jest: *wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy*, a pojęcie inteligentna specjalizacja pojawia się w strategii w aspekcie partnerskiej współpracy: *Istotne jest tworzenie kontaktów wielostronnych, z różnymi partnerami środowisk lokalnych, m.in. sprzyjających odkrywaniu inteligentnych specjalizacji danego regionu.* Wdrażanie inteligentnych specjalizacji będzie oparte, jak wyżej wspomniano, na zasadzie partnerstwa, a więc będzie zakładać zaangażowanie wszystkich interesariuszy, m.in. przedsiębiorców, platform technologicznych czy klastrów.

Zakres tematyczny SIEG obejmuje: stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju, rynek finansowy, przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości, rozwój usług, rozwój sektorów przemysłu i budownictwa, innowacyjność, rozwój kapitału ludzkiego w gospodarce, społeczeństwo informacyjne, eksport i promocja gospodarki. W SIEG znalazły się opisy mechanizmów wyboru inteligentnych specjalizacji na poziomie kraju i regionów. W dokumencie podkreślono również, iż właściwsze niż sztywna selekcja w zakresie specjalizacji są inicjatywy oddolne, wykorzystujące *foresight* technologiczny, które pozwalają na zaangażowanie wszystkich zainteresowanych podmiotów. W kontekście realizacji *Strategii Europa 2020* działania SIEG nawiązują głównie do obszaru priorytetowego *Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego (budowa nowych przewag)* w corocznie aktualizowanym Krajowym Programie Reform. Cele, kierunki interwencji i działań SIEG zostały sformułowane również w oparciu o inne dokumenty UE, tj.: *Europejska agenda cyfrowa, Polityka przemysłowa w erze globalizacji, Europa efektywnie korzystająca z zasobów, Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, Akt o jednolitym rynku (Single Market Act), Program „Small Business Act” dla Europy oraz Strategia zrównoważonego rozwoju UE*. Głównym celem SIEG jest takie animowanie polskiej gospodarki, aby do 2020 r. kraj przeszedł z grupy umiarkowanych innowatorów do grupy krajów doganiających liderów, aby Polska pod względem wskaźnika innowacyjności *Global Competitiveness Report* przeszła z 22. na 15. miejsce oraz aby nakłady ogółem działalność B+R (proc. PKB) wyniosły 1,7 proc. PKB. Do potencjalnych beneficjentów działań zapisanych w SIEG należy zaliczyć podmioty gospodarcze, jednostki naukowe, uczelnie wyższe, naukowców, instytucje otoczenia biznesu, banki, organizacje pozarządowe.

Działania SIEG szczególnie istotne dla inteligentnych specjalizacji to np. 1.2.3 *Identyfikacja i wspieranie rozwoju*

obszarów i technologii o największym potencjale wzrostu – działanie kluczowe dla inteligentnej specjalizacji, 2.2.4 Wzmocnienie regionalnej polityki innowacyjnej: (całościowe spojrzenie na kształtowanie procesów innowacji i transferu technologii w regionie, orientacja polityki wsparcia na skuteczność i trwałość działań realizowanych w regionach, koncentracja celów i ograniczenie liczby strategicznych obszarów oddziaływania w ramach RSI i innych dokumentów strategicznych w regionie, selektywny wybór działań wiodących, zgodnie z zasadą inteligentnej specjalizacji, partnerstwo regionalne w tworzeniu i prowadzeniu polityki innowacyjnej), a ponadto: zwiększenie nakładów publicznych i stymulowanie nakładów prywatnych na działania B+R (działanie 1.2.1), pogłębianie integracji pomiędzy polityką przedsiębiorczości a polityką innowacyjną i naukowo-techniczną (działanie 2.2.1), promocja współpracy i kooperacji firm i innych podmiotów gospodarczych oraz innych partnerów w realizacji przedsięwzięć rozwojowych, w tym w obszarze B+R+I (działanie 2.3.1), wspieranie współpracy w ramach klastrów (działanie 2.3.3), realizacja polityki klastrowej na terenie SSE (działanie 4.2.2) oraz popularyzacja modelu otwartych innowacji (działanie 2.4.6). SIEG finansowana będzie z funduszy publicznych: unijnych oraz krajowych, a także z krajowych środków prywatnych. Całkowity budżet strategii finansowany ze środków publicznych na lata 2012–2020 został określony w *Średniookresowej strategii rozwoju kraju 2020*, wyznaczającej ramy finansowe każdej z dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju. Zgodnie z zapisami SRK 2020 wielkość publicznych środków finansowych przeznaczonych w strategii na cele rozwojowe oscyluje wokół 97,3 mld zł. SIEG zawiera wszystkie elementy, wymienione w doku-

mentach Unii Europejskiej, jakie należy zachować w procesie kształtowania inteligentnych specjalizacji. Programem wykonawczym do SIEG będzie *Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.* (PRP).

Założenia zawarte w ww. dokumentach mają wpływ na kształtowanie inteligentnych specjalizacji, głównie poprzez zaimplementowanie ich zapisów w innych dokumentach, tj. strategii inteligentnych specjalizacji czy programy operacyjne.

Wskazanie krajowych i regionalnych inteligentnych specjalizacji jako warunek *ex-ante* Komisji Europejskiej

Komisja Europejska postawiła przed krajami członkowskimi warunki *ex-ante*, od spełnienia których zależy będzie uruchomienie funduszy objętych wspólnymi ramami strategicznymi (WRS) 2014–2020. Warunkowość ta, określona w tzw. rozporządzeniu ogólnym dla funduszy objętych WRS, polega na zapewnieniu konkretnych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich.

W odniesieniu do warunków *ex-ante*, które nie zostaną spełnione do momentu negocjacji programów operacyjnych instytucje zarządzające programami operacyjnymi będą musiały przedstawić Komisji Europejskiej, tzw. *Action plan* – dokument obrazujący krok po kroku sposób dochodzenia do spełnienia danego warunku wstępnego. Brak ostatecznego wypełnienia warunków w terminie nie póź-

niej niż dwa lata po przyjęciu umowy partnerstwa lub do dnia 31 grudnia 2016 r. wiązał się będzie z ryzykiem zawieszenia płatności przez KE dla tych priorytetów, których dotyczą niespełnione warunki, a co za tym idzie, z ryzykiem utraty tych środków przez Polskę.

Wyróżniamy trzy rodzaje warunków *ex-ante*: ogólne (dotyczące kwestii horyzontalnych, takich jak zamówienia publiczne czy ocena oddziaływania na środowisko) i odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS, tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych) oraz specyficzne dla Funduszu Rolnego – EFROW i Funduszu Rybackiego – EFMR. Szczegółowe uregulowania wymogów warunkowości *ex-ante* na poziomie krajowym, które zostały określone w załączniku XI do rozporządzenia ogólnego wiążą się z koniecznością zapewnienia m.in.: odpowiednich ram strategicznych dla wybranych obszarów tematycznych (np. walka z ubóstwem, uczenie się przez całe życie, adaptacja do zmian klimatu); przedstawieniem odpowiednio uzasadnionej, wybranej na podstawie obiektywnych kryteriów listy projektów do realizacji wraz z realistycznym harmonogramem ich wdrożenia (transport); transpozycją i wdrożeniem określonych wymogów prawa UE (np. w sektorze energetyki, budownictwa czy gospodarki odpadami, jak również w odniesieniu do zagadnień horyzontalnych, takich jak zamówienia publiczne, pomoc publiczna, oceny środowiskowe). Ponadto w toku prac nad spełnieniem wymogów warunkowości *ex-ante* dla funduszy WRS 2014–2020 zidentyfikowano trzy zasadnicze obszary, w których niezbędne okazało się zaangażowanie samorządowych władz regionalnych: badania naukowe i innowacje, gospodarka odpadami, transport. Dla wszystkich priorytetów inwestycyjnych celu tematycznego 1. *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* KE określiła warunek wstępny polegający na zapewnieniu istnienia krajowych lub regio-

nalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji. Kryteria, które w tym przypadku należało spełnić były następujące: przygotowanie krajowej lub regionalnej strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: opiera się na analizie SWOT, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój oraz obejmuje system monitorowania i przeglądu. Ponadto państwo członkowskie ma przyjęte ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje oraz wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE (ESFRI – Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych), a także zostały określone ramy polityki badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji w regionalnych strategiach innowacji bądź odpowiednich rozdziałach strategii rozwoju województwa.

W związku z powyższym, dla zapewnienia krajowych ram strategicznych w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji opracowano dokumenty wskazujące krajowe specjalizacje w zakresie badań i innowacji. Są to:

1. Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, opracowana w 2011 r.
2. Krajowy Program Badań. Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, przyjęty przez Radę Ministrów 16 sierpnia 2011 r.
3. Wyniki projektów *foresight*, w szczególności projektu: *Foresight* technologiczny przemysłu „InSight 2030”.
4. Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r., w tym Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS), przyjęte przez Radę Ministrów 14 kwietnia 2014 r.

Pierwsza **Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej (PMDIB)** powstała w 2011 r. Znalazły się na niej 33 projekty strategicznej infrastruktury badawczej z różnych dziedzin nauki, tj. projekty mające wyjątkowy charakter w skali krajowej, europejskiej lub międzynarodowej, a także kluczowe znaczenie dla rozwoju badań naukowych. Taka infrastruktura musiała, m.in. spełniać kryteria wysokiej jakości naukowej i organizacyjnej oraz otwartego dostępu do prowadzenia i wykorzystywania wyników badań. W styczniu 2013 r. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego rozpoczęło aktualizację Mapy. Na nowej *Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej* ministerstwo we współpracy z naukowcami umieściło 53 punkty strategiczne dla rozwoju polskiej nauki i gospodarki. Są to projekty z wielu dziedzin nauki, tj.: z obszaru nauk fizycznych i matematycznych – 14, nauk technicznych – 14, nauk o Ziemi i biologicznych – 11, zagadnień interdyscyplinarnych – 6, nauk medycznych i rolniczych – 6, nauk społecznych i humanistycznych – 2. Będą miały one kluczowe znaczenie dla podniesienia jakości prowadzonych w Polsce badań. Finansowanie ww. projektów będzie pochodziło ze środków krajowych oraz z funduszy Unii Europejskiej, a fakt znalezienia się inwestycji na mapie zdecydowanie ułatwi jej realizację. W dokumencie *Krajowa Inteligentna Specjalizacja* zapisano, iż umieszczenie propozycji projektów na PMDIB nie jest wyrazem zobowiązania do ich finansowania po stronie instytucji publicznych, niemniej jednak może stanowić warunek konieczny do ubiegania się o wsparcie ze środków publicznych. Na Mapie są inwestycje, które będą realizowane przez największe ośrodki naukowe w kraju. Potwierdza to zapisy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, iż innowacje tworzone są w największych ośrodkach w Polsce, a pozostałe miejscowości powinny nastawić się na ich absorpcję i kooperację z miastami wiodącymi.

Punktem wyjścia do określania krajowych inteligentnych specjalizacji w Polsce są dwa kluczowe dokumenty w obszarze prac naukowo-badawczych i innowacyjności, tj. **Krajowy Program Badań oraz Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030**.

W **Krajowym Programie Badań. Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa**, wskazano główne kierunki i obszary prowadzenia badań i prac rozwojowych w kraju o charakterze długookresowym. Kierunki te są podstawą do opracowywania strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR).

Jak czytamy we wprowadzeniu do dokumentu: *Strategicznym celem rozwoju polskiej nauki jest wykorzystanie nauki dla podniesienia poziomu cywilizacyjnego Polski, m.in. poprzez pełniejsze wdrożenie jej wyników w edukacji, gospodarce i kulturze. (...) Jednocześnie podejmowane działania będą stanowić odpowiedź na wyzwania zarysowane w strategii „Europa 2020” ukierunkowanej na osiągnięcie inteligentnego, zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu.* W KPB określono siedem prio-

rytetowych kierunków badań, które nawiązują do strategii *Europa 2020*:

- Nowe technologie w zakresie energetyki,
- Choroby cywilizacyjne, nowe leki oraz medycyna regeneracyjna,
- Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne,
- Nowoczesne technologie materiałowe,
- Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo,
- Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków,
- Bezpieczeństwo i obronność państwa.

Realizacja programu powinna przyczynić się do zwiększenia efektów badań w nowych rozwiązaniach technologicznych oraz wzrostu liczby patentów, co w rezultacie wpłynie na rozwój innowacyjnej gospodarki oraz jej konkurencyjność.

W grudniu 2011 r. zakończyły się prace nad projektem Ministerstwa Gospodarki, pn. **Foresight technologiczny przemysł – InSight2030**. Celem nadrzędnym projektu była identyfikacja kluczowych technologii oraz obszarów przemysłowych o znaczeniu strategicznym dla polskiego przemysłu, których rozwój w następnych 20 latach będzie dla polskiego przemysłu priorytetem. Po przeprowadzonych konsultacjach z partnerami społeczno-gospodarczymi określono ostateczną listę 99 technologii w 10 polach badawczych:

PB1 – Biotechnologie przemysłowe

PB2 – Nanoproceny i nanoproducty

PB3 – Zaawansowane systemy wytwarzania i materiały

PB4 – Technologie informacyjne i telekomunikacyjne (ICT)

PB5 – Mikroelektronika

PB6 – Fotonika

PB7 – Technologie kogeneracji i racjonalizacji gospodarowania energią

PB8 – Surowce mineralne

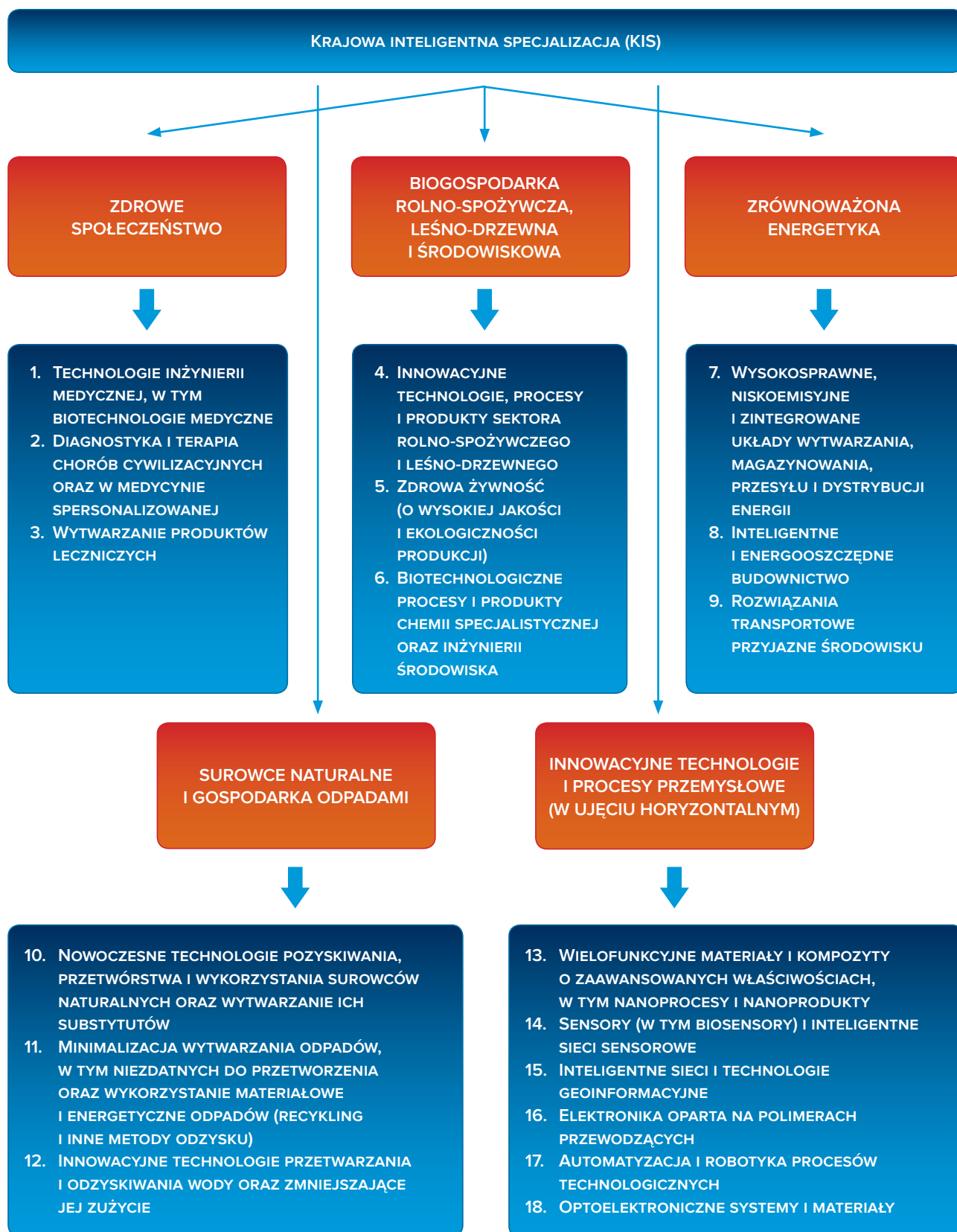
PB9 – Zdrowe społeczeństwo

PB10 – Zielona gospodarka

Projekt *InSight2030* był pierwszym horyzontalnym projektem *foresightowym* obejmującym swym zasięgiem cały kraj oraz uwzględniającym w swych analizach wszystkie sektory przemysłowe i energetykę, przemysł wydobywczy oraz usługi powiązane z przemysłem. (KIS, 2014).

Wyniki *InSight2030* zostały wykorzystane w dokumentach strategicznych ministerstwa m.in. w *Programie Rozwoju Przedsiębiorstw* (program wykonawczy *Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki*) oraz posłużyły do określenia krajowych inteligentnych specjalizacji w Polsce (*Krajowa inteligentna specjalizacja – KIS*).

Krajowa inteligentna specjalizacja (KIS), przedstawia proces analityczny wyłaniania inteligentnych specjalizacji na poziomie krajowym (obszary B+R+I) oraz zarys procesu ich monitorowania i aktualizacji. Jest to dokument otwarty, który będzie podlegał ciągłej weryfikacji i aktualizacji opartej na systemie monitorowania oraz zachodzących zmianach społeczno-gospodarczych. KIS określa priorytety gospodarcze w obszarze B+R+I, których rozwój zapewni tworzenie innowacyjnych rozwiązań społeczno-

Źródło: Opracowanie własne

-gospodarczych, zwiększenie wartości dodanej gospodarki i podniesienie jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych. Przyjęcie KIS spełniło warunek *ex-ante* Komisji Europejskiej dotyczący celu tematycznego 1. na poziomie krajowym i otworzyło drogę dla wsparcia ww. obszaru w programach operacyjnych perspektywy 2014–2020. Jak podaje Ministerstwo Gospodarki (odpowiedzialne za przy-

gotowanie KIS): efektem opracowania KIS jest wskazanie krajowych inteligentnych specjalizacji stanowiących priorytety w zakresie polityki naukowej i innowacyjnej do roku 2020. KIS może również stanowić użyteczny instrument do sprostania wyzwaniom globalnym, takim jak: zmiany demograficzne, ograniczony dostęp do surowców naturalnych, bezpieczeństwo energetyczne, zmiany klimatyczne.

Wskazuje również na preferencje w udzielaniu wsparcia rozwoju prac badawczych, rozwojowych i innowacyjności (B+R+I) w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014–2020.

W dokumencie wskazano 18 krajowych inteligentnych specjalizacji, które określono w ramach następujących działów: zdrowe społeczeństwo, biogospodarka rolno-spożywcza i środowiskowa, zrównoważona energetyka, surowce naturalne i gospodarka odpadami oraz innowacyjne technologie i procesy przemysłowe.

**STRATEGIA INTELIGENTNEJ
SPECJALIZACJI polega na określeniu
priorytetów gospodarczych w obszarze
B+R+I oraz skupieniu inwestycji na
obszarach zapewniających zwiększenie
wartości dodanej gospodarki i jej
konkurencyjności na rynkach
zagranicznych. (KIS, 2014)**

Wdrażanie *Krajowej inteligentnej specjalizacji* będzie odbywać się zarówno poprzez realizację programów krajowych (np. projekty NCBiR, PARP), jak i przy wykorzystaniu środków unijnych w ramach programów operacyjnych, głównie PO IR. W *Krajowej inteligentnej specjalizacji* zapisano również, iż wspieranie rozwoju inteligentnych specjalizacji będzie odbywać się poprzez preferencyjne traktowanie obszarów B+R+I, określonych jako krajowe inteligentne specjalizacje, w konkursach ogłaszanych w ramach programów krajowych oraz PO IR, przydzielając im dodatkową punktację przy ocenie wniosków. Ponadto planowane jest uruchomienie dodatkowych programów dla przedsiębiorców, dedykowanych rozwojowi inteligentnych specjalizacji. Dokumenty krajowe przedstawione powyżej, a w szczególności *Krajowa inteligentna specjalizacja*, spełniają warunki *ex-ante* Komisji Europejskiej dotyczący celu tematycznego 1. Natomiast na poziomie regionalnym czynią to komplementarne do KIS regionalne strategie innowacji opracowywane przez instytucje szczebla wojewódzkiego. W tym kontekście, w związku z rozwojem koncepcji inteligentnej specjalizacji, polskie samorządy stanęły przed zupełnie nowym wyzwaniem w zakresie realizacji unijnej polityki regionalnej na lata 2014–2020. Władze regional-

ne same muszą zdiagnozować najbardziej konkurencyjne w swoim regionie obszary, a następnie dokonać wyboru priorytetów rozwojowych. Wybory te jednak nie mogą być uzasadnione koniecznością wyrównywania ewentualnych niedoborów bądź nadrabiania opóźnień. Na takie cele powinny być przeznaczone inne środki, np. krajowe. Najważniejsze obszary inwestycyjne muszą być natomiast wyłonione z uwzględnieniem realizacji celów *Strategii Europa 2020* oraz innych dokumentów unijnych i krajowych, które zostały omówione powyżej. Dopiero takie opracowanie strategii inteligentnej specjalizacji, da władzom regionalnym szansę na pozyskanie znacznych funduszy unijnych. W perspektywie finansowej 2014–2020 ponad 40 proc. środków UE w ramach polityki spójności, przeznaczonych na realizację programów operacyjnych, będzie zarządzane właśnie w regionach w ramach RPO, tak więc skuteczne strategie inteligentnej specjalizacji pozwolą na efektywną absorpcję tychże środków. W Polsce przyjęto zasadę, że inteligentne specjalizacje zostaną określone zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, jednak należy podkreślić, iż prace nad ich zidentyfikowaniem były prowadzone niezależnie, to jest nie przyjęto zasady, że krajowe inteligentne specjalizacje są nadrzędne względem specjalizacji określanych na poziomie regionalnym. Po ostatecznym wypracowaniu 16 regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zostanie sporządzona mapa wskazująca geograficzne umiejscowienie krajowej i regionalnych inteligentnych specjalizacji na mapie Polski, a także zostaną zidentyfikowane podmioty bezpośrednio związane z rozwojem danego obszaru B+R+I oraz jego miejsce w łańcuchu wartości (KIS, 2014).

Wyłanianie inteligentnych specjalizacji regionalnych zbiegło się w czasie z aktualizacją najważniejszych dokumen-

KALENDARIUM

1999 R. – reforma administracyjna, powstanie 16 województw

2000 R. – pierwsze strategie rozwoju województw

2005–2006 R. – aktualizacje strategii regionalnych

2012–2013 R. – strategie rozwoju województw aktualizowane po raz drugi

Źródło: Opracowanie własne

tów strategicznych w województwach, tj. strategii rozwoju województw oraz regionalnych strategii innowacji. Strategia rozwoju województwa to podstawowe i najważniejsze narzędzie polityki regionalnej prowadzonej przez samorząd województwa. Jest dokumentem przedstawiającym wizję rozwoju regionu w określonej perspektywie czasowej.

”

STRUKTURA KOPERTY FINANSOWEJ polityki spójności w ujęciu funduszowym została określona z uwzględnieniem wymaganych poziomów koncentracji tematycznej (*ring-fencingów*) oraz minimalnego poziomu EFS.

”

W związku z nowym wymiarem polityki regionalnej w Unii Europejskiej w aktualizacjach strategii wojewódzkich, przeprowadzanych w latach 2012–2013, znalazły się zapisy dotyczące akceptacji dla kierunków wydatkowania środków unijnych w programach operacyjnych 2014–2020, tj. zwią-

szczenia znaczenia wymiaru terytorialnego, aby w lepszy sposób wykorzystać potencjały i specjalizacje poszczególnych obszarów. Nierzadko w strategiach definiowane są obszary strategicznej interwencji czy gałęzie i branże kluczowe dla rozwoju gospodarczego regionu (ukłon w stronę inteligentnych specjalizacji) oraz podkreślane jest znaczenie polityki miejskiej (rola ośrodków miejskich jako lokomotywy rozwoju województwa), a także projektów partnerskich, nie tylko wewnątrzregionalnych, ale również realizowanych we współpracy z sąsiadującymi regionami. Nie mogło zabraknąć także wizji rozwoju regionu po roku 2020.

Obecnie wszystkie województwa w Polsce posiadają już zaktualizowane strategie rozwoju województw, tzw. strategie trzeciej generacji, do których odwołują się, i z których zapisami muszą być zgodne inne dokumenty strategiczne, tj. strategie JST, strategie branżowe czy regionalne strategie innowacji.

Dotychczas w regionach funkcjonowały już strategie innowacji, jednak musiały zostać zaktualizowane, gdyż większość z nich powstawała jeszcze przed pojawieniem się *Strategii Europa 2020*, a wraz z nią koncepcji inteligentnej specjalizacji. Dlatego też odniesienia do inteligentnej specjalizacji odnajdowaliśmy jedynie w zapisach niektórych regionalnych strategii innowacji funkcjonujących w województwach. Przykładem jest tu choćby województwo dolnośląskie, śląskie czy wielkopolskie.

Strategie RIS3 są według Komisji Europejskiej podstawowym dokumentem umożliwiającym wdrażanie inteligentnych specjalizacji w regionach. Powinny one być opracowane według schematu, który zaproponowała Komisja, a który przewiduje przeprowadzenie w pierwszym kroku

ETAPY OPRACOWANIA RSI NA RZECZ INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI

Źródło: Opracowanie własne

analizy regionalnego potencjału dla innowacji, stworzenie solidnej i spójnej wewnętrznie struktury zarządzania publicznego oraz podzielanej przez partnerów wizji przyszłości regionu, wybór ograniczonej liczby priorytetów rozwoju regionalnego, odpowiednią kompozycję polityk oraz integrację mechanizmów monitoringu i ewaluacji. Pozwala to na dostosowanie strategii do każdej gospodarki regionu bądź kraju, tak aby nawet obszary o słabej innowacyjności mogły zidentyfikować przewagę konkurencyjną w zakresie B+R opartą na ich specyficznych, wyróżniających cechach.

Proces aktualizacji strategii innowacji oraz definiowania inteligentnej specjalizacji przebiegał w województwach bardzo różnie i różne też są jego efekty. Zróżnicowana jest np. ilość wybranych inteligentnych specjalizacji regionalnych. Najmniej, bo 2 specjalizacje, zdefiniowano w województwie podlaskim, zaś najwięcej, bo aż 8, w województwie kujawsko-pomorskim. W ww. procesie widoczne jest również dwojakie podejście w dokonywaniu konkretnych wyborów. W przypadku jednych województw inteligentne specjalizacje dotyczą poszczególnych branż, sektorów gospodarki, natomiast w przypadku innych widoczne jest podejście horyzontalne, przekrojowo definiujące wybrane potencjały. Najbardziej „popularną” specjalizacją, w której rozwoju swój sukces upatruje aż 10 polskich województw, jest ICT/multimedia (woj. dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, pomorskie, śląskie, wielkopolskie). Po 9 wskazań ma natomiast biogospodarka (woj. dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, małopolskie, podlaskie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie), zdrowa żywność (woj. dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, łódzkie, mazowieckie, opolskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie) oraz medycyna/turystyka

zdrowotna i prozdrowotna (woj. dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie). W czołówce znajduje się jeszcze przemysł maszynowy i metalowy (7 województw: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie, świętokrzyskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie) oraz energetyka, w tym OZE (6 województw: lubelskie, łódzkie, małopolskie, opolskie, pomorskie, śląskie). Województwa zdefiniowały również bardzo specyficzne specjalizacje, zdecydowanie wyróżniające je na tle innych regionów. Są to: przemysł wydobywczy (woj. dolnośląskie), produkcja wyrobów z tworzywa sztucznego (woj. kujawsko-pomorskie), przemysł włókienniczy/wzornictwo (woj. łódzkie), lotnictwo i kosmonautyka (woj. podkarpackie), brama na Wschód (woj. podlaskie), technologie *offshore* (woj. pomorskie) oraz ekonomia wody (woj. warmińsko-mazurskie). Natomiast jeżeli chodzi o zbieżność regionalnych inteligentnych specjalizacji ze specjalizacjami zdefiniowanymi na poziomie kraju w KIS, najwyższa zachodzi w obszarze biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa (w trzy wybrane specjalizacje krajowe wpisuje się aż 15 województw) oraz innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego (10 regionów). Najmniejsza zgodność dotyczy obszaru surowce naturalne i gospodarka odpadami (jedynie 4 województwa).

Inteligentne specjalizacje w kontekście programowania absorpcji funduszy UE na lata 2014–2020

Koncepcja inteligentnej specjalizacji, jak już wskazano powyżej, wpisuje się w *Strategię Europa 2020*, a w szczególności w jeden z jej trzech głównych priorytetów – rozwój oparty na wiedzy i innowacji. Zgodnie ze stanowiskiem Rady Europejskiej (Rada UE EUCO 13/10, 17 czerwca 2010 r.): polityka regionalna może uwolnić potencjał wzrostu UE poprzez promocję innowacji we wszystkich regionach, zapewniając przy tym komplementarność pomiędzy unijnym, krajowym i regionalnym wsparciem dla innowacji, badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości. Polityka regionalna jest podstawowym środkiem przełożenia priorytetów Unii innowacji na działania praktyczne w terenie. Dzieje się tak, ponieważ regiony odgrywają podstawową rolę, jako główni partnerzy instytucjonalni dla uniwersytetów, innych instytucji badawczo-edukacyjnych i małych oraz średnich przedsiębiorstw, które to organizmy stanowią klucz do procesu innowacji, co czyni je z kolei niezbędnym elementem *Strategii Europa 2020*. *Strategia Europa 2020* zakłada więc inteligentny wzrost, który ma zostać osiągnięty za pomocą środków finansowych alokowanych na politykę regionalną. Na realizację polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2014–2020 Polska otrzymała alokację w wysokości 82 536 555 129 euro. Określenie kierunków tej interwencji

MINIMALNE I ZAKŁADANE INDYKATYWNE POZIOMY KONCENTRACJI TEMATYCZNEJ

CT1,2,3,4 (EFRR)		
	Regiony słabiej rozwinięte	Województwo mazowieckie
Indykatywny poziom koncentracji na podstawie UP*	60,3 proc. to jest 22 446 852 654,0	69,8 proc. to jest 1 816 936 511
Minimalny poziom koncentracji*	50 proc. to jest 18 606 356 467,0	60 proc. to jest 1 561 498 669
CT4 (EFRR, FS)		
	Regiony słabiej rozwinięte i województwo mazowieckie	
Indykatywny poziom koncentracji na podstawie UP*	23,1 proc.	to jest 9 189 911 741
Minimalny poziom koncentracji*	15 proc.	to jest 5 972 281 607
CT9 (EFS)		
	Regiony słabiej rozwinięte i województwo mazowieckie	
Indykatywny poziom koncentracji na podstawie UP*	21,9 proc.	to jest 2 628 616 270
Minimalny poziom koncentracji*	20 proc.	to jest 2 401 058 383

*liczony zgodnie z przepisami rozporządzeń dot. poszczególnych funduszy oraz art. 18 rozporządzenia 1303/2013

Źródło: Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2014, s. 161.

zostało zawarte w umowie partnerstwa wynegocjowanej przez Rząd Polski z Komisją Europejską. Dokument ten przedstawia, m.in.: cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami, opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej oraz wspólnej polityki rybołówstwa, układ programów operacyjnych oraz zarys systemu finansowania i wdrażania. Zapisy zawarte w UP stanowią punkt wyjściowy do opracowywania krajowych i regionalnych programów operacyjnych, dzięki którym możliwa będzie praktyczna realizacja założeń inteligentnej specjalizacji. Jak czytamy w ww. dokumencie: *w perspektywie finansowej 2014–2020 fundusze europejskie będą przeznaczone na wszystkie cele tematyczne określone w rozporządzeniu ramowym. Nastąpi jednak wyraźna koncentracja środków (ring-fencing) w tych obszarach, które umożliwią w najpełniejszy sposób realizację określonych w UP celów, przy jednoczesnym zagwarantowaniu finansowania najbardziej efektywnych przedsięwzięć.* W umowie partnerstwa założono wzrost alokacji na CT1, CT2 i CT3, tj. cele związane z podnoszeniem innowacyjności gospodarki oraz z konkurencyjnością przedsiębiorstw, a także na CT4 związany z gospodarką niskoemisyjną. Ponadto na wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego (spójność społeczna i aktywność zawodowa) oraz na inwestycje środowiskowe i związane z efektywnym gospodarowaniem zasobami zaplanowano prawie połowę alokacji polityki spójności.

Podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny

W latach 2014–2020 w Polsce na poziomie krajowym opracowano 8 programów finansowanych odpowiednio z EFRR, EFS, FS, EFRROW, EFRM oraz programy EWT. Na poziomie regionalnym, podobnie jak w latach 2007–2013, będzie realizowanych 16 RPO. Cel tematyczny 1., dedykowany projektom wpisującym się w ramy krajowej i regionalnych inteligentnych specjalizacji będzie realizowany na poziomie krajowym za pośrednictwem Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020, finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 finansowanego z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Natomiast na poziomie regionalnym będą to regionalne programy operacyjne, w ramach których cel tematyczny 1. *Wspieranie badań, rozwoju technologicznego i innowacji* jest finansowany z EFRR.

Aby zapobiec dublowaniu się interwencji, podwójnemu finansowaniu inwestycji oraz zapewnić komplementarność realizowanych projektów, określono demarkację pomiędzy programami operacyjnymi krajowymi i regionalnymi, która zgodnie z zapisami umowy partnerstwa przedstawia się następująco: Działania związane z inwestycjami w badania prowadzone przez instytucje naukowe na potrze-

by gospodarki będą realizowane na poziomie krajowym. W procesie organizacji agend regionalnych, określających zakres badań związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, uczestniczyć będą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. nauki, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) oraz władze regionalne. Zwiększenie potencjału kadrowego sektora B+R, umiędzynarodowienie polskiej nauki, strategiczne programy badawcze oraz dostęp do instrumentów kapitałowych i gwarancyjnych dla ułatwienia wdrażania – innowacji i wyników prac B+R w przedsiębiorstwach jest wyłączną ofertą krajowej interwencji. Inwestycje w projekty dotyczące infrastruktury nauki są realizowane na poziomie krajowym, na podstawie *Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej*. W przypadku identyfikacji zadań infrastrukturalnych instytucji nauki na poziomie regionalnym wsparcie jest możliwe jedynie w ramach negocjacji kontraktu terytorialnego (KT). W ocenie propozycji zgłoszonych do KT przez władze regionalne dotyczących infrastruktury B+R na poziomie regionalnym uczestniczą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. nauki oraz NCBiR. KT zapewnia koordynację regionalnych i krajowych agend badawczo-rozwojowych, spełniając stosowne wymagania warunkowości *ex-ante*. Prace badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, wdrożenie ich wyników i infrastruktura niezbędna dla rozwoju technologicznego przedsiębiorstw, jako priorytetowe zadanie w ramach CT1, są finansowane zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Skala (wartość), zasięg, kompleksowość projektów stanowią kryteria demarkacji między poszczególnymi programami operacyjnymi.

Komplementarne do podejmowanych w ramach CT1. działań są działania przewidziane do wsparcia w ramach CT3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury. Przewiduje się, iż w wyniku interwencji funduszy UE zwiększona zostanie zdolność inwestycyjna przedsiębiorstw, co może wpłynąć na zwiększenie ich gotowości do realizacji projektów wysokiej innowacyjności, przewidujących współpracę w ramach B + R i wykorzystanie efektów badań naukowych w gospodarce. MŚP są jednym z najważniejszych partnerów w procesie przedsiębiorczego odkrywania inteligentnych specjalizacji, a przedsiębiorstwa prowadzące działalność w branżach i obszarach tematycznych zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami będą priorytetowo traktowane w procesie wyboru projektów.

Uzupełnieniem interwencji CT1. i CT3. w kontekście wzmocnienia środowiska gospodarczego sprzyjającego rozwojowi innowacji oraz inteligentnej specjalizacji, są ponadto działania planowane do realizacji w ramach CT2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych (w zakresie e-usług na potrzeby biznesu i nauki, włączenia cyfrowego itp.) oraz CT11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz spraw-

ności administracji publicznej (m.in. poprzez poprawę interoperacyjności i dostępności systemów, redukcję obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorców, itd.). Inteligentne specjalizacje będą również wspierane poprzez działania w ramach CT8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników i CT10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie za-

”

PODEJMOWANE W RAMACH
EUROPEJSKICH Funduszy
Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSD)
działania przybliżą Polskę do realizacji
celu wynikającego ze Strategii Europa
2020, który na poziomie krajowym został
określony jako 1,7 proc. PKB wydatków
na badania i rozwój oraz zwiększenie
udziału przedsiębiorstw w finansowaniu
B+R. W wyniku interwencji
finansowanych z EFRR nastąpi
zwiększenie liczby przedsiębiorstw
zaangażowanych w B+R i poprawa
aplikacyjności prowadzonych badań oraz
zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój
inteligentnych specjalizacji (UP, 2014).

”

wodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie, szczególnie w zakresie tworzenia potencjału ludzkiego, kadrowego dla rozwoju wybranych dziedzin i branż gospodarki.

★ ★ ★

Polityka regionalna Unii Europejskiej opiera się przede wszystkim na innowacyjnej gospodarce, co ma związek z rozwojem społeczeństwa opartego na wiedzy, globalizacją oraz koniecznością zachowania wewnętrznej spójności Unii po rozszerzeniu jej o nowe kraje członkowskie.

W perspektywie budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 nastąpiło wyraźne przeniesienie akcentów na realizację celów związanych ze wzrostem innowacyjności, rozwojem prac badawczo-rozwojowych na potrzeby gospodarki oraz wspieraniem konkurencyjności przed-

siębiorstw. W związku z powyższym Polska została zobligowana przez Komisję Europejską do przeznaczenia na realizację ww. celów środków określonych w ramach tzw. *ring-fencingów*, co oznacza, iż dla CT1, 2, 3 i 4 należy przeznaczyć 50 proc. (60 proc. w przypadku Mazowsza) do-

WSPARCIE W RAMACH CT1
jest kierowane wyłącznie na obszary wskazane w krajowej i regionalnych strategiach inteligentnej specjalizacji, wyłonione w procesie przedsiębiorczego odkrywania (UP, 2014).

stępnej alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Polska wypełnia to zobowiązanie z nadwyżką, przeznaczając na ww. cele aż 60,3 proc. (69,8 proc. w przypadku Mazowsza) alokacji EFRR.

Aby sięgnąć po ww. fundusze, Polska zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, musiała spełnić waru-

nek *ex-ante* dotyczący celu tematycznego 1. Wspieranie badań, rozwoju technologicznego i innowacji poprzez przyjęcie dokumentów określających inteligentne specjalizacje (wszystkie regiony UE powinny dokonać wyboru inteligentnych specjalizacji). Strategiczne dokumenty krajowe do roku 2020 i 2030 (DSRK, ŚSRK, KPZK, KSRR i strategie zintegrowane) utworzyły ramy dla kształtowania inteligentnej specjalizacji, a opracowana Krajowa Inteligentna Specjalizacja oraz zaktualizowane regionalne strategie innowacji (RIS3) dopełniły wystarczająco warunkowości *ex-ante*.

Jednakże należy pamiętać, iż określenie inteligentnych specjalizacji krajowych i regionalnych nie jest procesem zakończonym. Wraz ze zmianą warunków społeczno-gospodarczych w kraju i regionach może być konieczna aktualizacja obecnie dokonanych wyborów, dlatego też krajowa i regionalne strategie innowacji powinny być stale monitorowane. Przykładowo w KIS przewidziano przeprowadzanie corocznej aktualizacji krajowych inteligentnych specjalizacji. Ponadto w oparciu o rekomendacje grupy konsultacyjnej, w przypadku gdy zajdzie potrzeba modyfikacji inteligentnych specjalizacji, system przewiduje jej przeprowadzenie *ad hoc*. Również strategie regionalne przewidują oceny cząstkowe realizacji przyjętych założeń z myślą o aktualizacji polityki innowacji.

Najważniejsze znaczenie dla określenia inteligentnych specjalizacji w regionach mają regionalne strategie innowacji trzeciej generacji (RIS3). Jednak, przygotowując się

do wdrażania tychże strategii, regiony powinny rzetelnie ocenić swoje silne i słabe strony, poddać analizie szanse i zagrożenia płynące z innych regionów, jak również przeprowadzić dogłębną ocenę sytuacji dotyczącej kształtowania się interesujących dany region rynków. Powstaje jednak pytanie: czy po zidentyfikowaniu priorytetowych obszarów działania w regionie należy całkiem powstrzymać spontaniczne, wymuszone przez rynek procesy, niewpisujące się jednak w strategię inteligentnej specjalizacji? Otóż wydaje się to niewłaściwe, ponieważ czasem inicjatywy oddolne potrafią przynieść lepsze efekty niż odgórne planowanie.

Kolejnym wyzwaniem dla właściwego wdrażania inteligentnej specjalizacji, jest także skonstruowanie strategii, aby nie powodowała ona marginalizowania niektórych obszarów. Należy więc mieć w szczególności na uwadze zasadę spójności terytorialnej UE. Zgodnie z opinią Komitetu Regionów (*Projekt przewodni strategii »Europa 2020«: Unia innowacji – 2011/C 259/04 – „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”*): powinna powstać europejska mapa regionów sklasyfikowanych w oparciu o ich poziom innowacji. Służyłoby to ustanowieniu konkretnych instrumentów wsparcia dla najsłabiej rozwiniętych regionów dzięki udostępnieniu funduszy *ad hoc*, które pomogłyby im zbliżyć się do poziomu najbardziej innowacyjnych regionów. Jednym ze sposobów pogłębienia współpracy między poszczególnymi regionami jest wprowadzenie procedur umożliwiających słabiej rozwiniętym regionom dostęp do niezbędnej wie-

dy naukowej i zastosowań z różnych obszarów Europy oraz ich wykorzystanie, np. przy wsparciu funduszy strukturalnych.

Dla podmiotów chcących w przyszłości ubiegać się o wsparcie finansowe z funduszy UE polityka Komisji Europejskiej w zakresie inteligentnej specjalizacji ma bardzo duże znaczenie, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, iż zapisy strategii inteligentnej specjalizacji warunkują dostęp do finansowania projektów w ramach celu tematycznego 1., dają projektom lepszy dostęp do finansowania w ramach celu tematycznego 3. oraz, iż Komisja Europejska przyjęła minimalne poziomy koncentracji środków finansowych na poszczególne obszary wsparcia, wśród których znalazły się badania i innowacje. Inteligentna specjalizacja jest więc kluczem do znacznej puli środków dostępnej w ramach europejskiej polityki spójności w latach 2014–2020.

Przyszli wnioskodawcy, znając założenia krajowej i regionalnej inteligentnej specjalizacji, już teraz mogą wstępnie ocenić swoje szanse na realizację projektów przy wsparciu z funduszy UE oraz ukierunkować swoją działalność na innowacje. Powinni jednak pamiętać, iż innowacja jest środkiem do celu, a nie celem samym w sobie. Ponieważ zaś nie ma jednej recepty na odniesienie sukcesu, najlepszym mottem dla inteligentnej specjalizacji jest jedność w różnorodności. Jedność pomaga iść razem do przodu, a różnorodność daje niezwykle potrzebną w obecnych, „dynamicznych” czasach elastyczność w działaniu.

Źródła:

1. *Komunikat Komisji Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna.
2. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.*
3. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006.*
4. *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju*. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 5 lutego 2013 r.
5. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r., wydanie II zmienione po reasumpcji w dniu 21 marca 2012 r.
6. *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 25 września 2012 r.
7. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.
8. *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SIEG) „Dynamiczna Polska 2020”*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lutego 2013 r.
9. *Potencjały rozwoju i specjalizacje polskich województw*, W. Dziemianowicz, J. Szlachta, K. Peszat, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014 r.
10. <http://www.nauka.gov.pl/komunikaty/aktualizacja-polskiej-mapy-drogowej-infrastruktury-badawczej-wyniki.html>.
11. *Krajowy Program Badań Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa*, przyjęty przez Radę Ministrów 16 sierpnia 2011 r.
12. <http://www.mg.gov.pl/node/15048>.
13. *Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS). Program Rozwoju Przedsiębiorstw*. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 8 kwietnia 2014 r.
14. *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020 – Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 21 maja 2014 r.